

Kapelica na Smeču.

Pripovedka. — Spisal Jos. Vandot.

IV.

Stara Maruša je hodila tisto popoldne nemirno po polju. Pri vsakem petem koraku se je ustavila, pa je gledala proti gozdu, ali se prikaže zdajpazdaj pastirček Šimonček. A ga ni bilo od nikoder. Vednobolj je pričelo starko skrbeti. Kaj, če se je ponesrečil? Kaj, če je padel v prepad in obležal v globočini? — Staro Marušo je skrbelo vednobolj. Jela jo je peči vest, in sama sebi je očitala, da je ona sama kriva te nesreče. Zakaj mu je pa povedala za tisto planinko? Zakaj ga je pa poslala na strme gore?

Mračilo se je že in noč je legala na zemljo. Tedaj je bila stara Maruša za trdno prepričana, da se je zgodila pastirčku nesreča. Odhitela je k Mojčniku, pa je klicala vsa iz sebe: »Za božjo voljo, hitite, hitite! Pojdite iskat reveža! Jaz sem ga poslala v gore, jaz sem ga poslala, Šimončka, v pogubo. O, jaz neumnica! Hitite, kar morete! Mogoče ga še rešite — mogoče je še živ. Ljudje božji, hitite!«

Mojčnikovi so jo gledali začudeni. A starka jim je povedala v pretrganih stavkih vse. Mojčnik se ni dolgo obotavljal, ampak je šel naglo na vas in je sklical ljudi. Stara Maruša je pa krevljala na pristavo. Gospe Kunigundi je povedala o ubogem pastirčku, ki je šel na strme gore, da prinese vitezu Stojanu zdravja. In prestrašila se je gospa Kunigunda. Hitro je poklicala Stojanove tovariše in jim naročila, naj gredo ubogemu pastirčku na pomoč. Rade volje so odšli vitezi s kmeti. V jasni mesečini so plezali gor za Ak in so klicali venomer pastirčka. A ni jim odgovorila gluha noč. Prišli so gor na planoto, in tedaj se jim je odzval pastirček Šimonček visoko dol s skalovja.

Zaskrbelo je ljudi in tudi viteze je skrbelo, če se bo mogel mladi, utrujeni pastirček držati vso noč na ozki polici. Mogoče ga premami zaspavec, pa zdrsne naravnost v prepad. Zažgali so zato kraj gozda ogenj in so klicali venomer v noč, da bi varovali nesrečnega pastirčka spanca. Poslali so tudi dva slà v dolino povedat, da pastirček še živi in da ga rešijo v jutru, toda samo, če bo zdržal vso noč na ozki polici.

Po dolgem času je sinil dan na vrhove gora. In tedaj se je pričelo plaziti dvajset pogumnih ljudi po strmih stenah. Najbolj smeli so bili vitezi. Prinesli so s sabo vrvi, in najdrznejši je plezal naprej. Kjer je bila skala nepristopna, je stopil eden tovarišu na ramo in je splezal kakor maček do varne police. Potem je pa potegnil druge tovariše, ki so se navezali na vrv, posamezno navzgor. Tako so plezali hitro navzgor in so klicali venomer: »Šimonček, hoho, Šimonček!« — A pastirček jim ni odgovarjal več. Pač jih je čul kakor v sanjah, a iz ust ni mogel spraviti več nobenega glasu. Ljudje so mislili, da ni več pri življenju. Strah jih je obšel, in zato so plezali še hitreje kvišku. Toda naenkrat so zagledali

sredi gladke stene Simončka. Zdel se jim je, kakor da je prikovan h gladki skali in se ne more ganiti. »Simonček, hoho, Simonček!« so zavpili. »Drži se, drži! Smo že tu.« — A Simonček jim ni odgovoril.

Ljudje so bili že pod njim. Toda niti najdrznejši vitez ni mogel po gladki steni. Zato so krenili vstran in so se plazili po ozkem robu. Prešli so mimo pastirčka in so plezali dalje. Prišli so do police in so našli tam Simončkove čevlje, palico in malho. Vitez je zvezal tri dolge vrvi in je napravil na koncu zanko. Spustil je vrv navzdol in je zavpil: »Naveži se, Simonček! Naveži se in potem si rešen.« — Vrv se je premikala nekaj časa semintja pred dečkom in potem se je napela. »Hvala Bogu, navezal se je,« so rekli ljudje, in težko breme se jim je odvalilo od srca. »Rešen je!«

Vlekli so vrv navzgor, in čez nekaj trenutkov se je prikazal Simonček pod njimi. Nalahko so ga potegnili na polico in ga obstopili. A pastirček Simonček je ležal pred njimi in se ni genil. Zdelo se je, da ni več življenja v njem. Obleka mu je bila vsa raztrgana, bose noge in roke razprskane, in kri je tekla iz mnogih ran. Gledali so ga ljudje, in smilil se jim je. Zapazili so, kako je stiskal krčevito k prsim veliko planinko. Sklonili so se, pa so pričeli šteti lističe. »Trinajst jih je,« so rekli začudení. »Našel jo je, ubožec. Našel jo je in tvegal življenje.«

Eden vitezov je pokleknil k njemu, pa je poslušal, če bije dečku še srce. Zadovoljno je pokimal in je vstal. »Še je življenje v njem,« je dejal. »Glejmo, da ga spravimo hitro na varno. Alo, kar primite in žrtvujte se! Zaslužil je to ubogi pastirček.«

Po ozki polici je šel potem trop proti vzhodu. Tam je vedel Mojčnik za lahko in varno stezo, ki je vedla zložno in varno navzdol. Spustili so nezavestnega dečka s strmih skal in kmalu so ga prinesli dol na varno planoto. Tam so ga pričeli buditi. Res — pastirček Simonček se je kmalu zavedel. Začudeno je gledal okrog sebe, in v prvem trenutku se ni mogel spomniti, kaj se je zgodilo z njim. Toda, ko je zagledal planinko v svoji levici, mu je bilo hipoma jasno vse. Globoko se je oddahnil in se je nasmehljaj. Ljudje so ostali pri njem. Dali so mu jesti in piti. Prijetno ga je grelo solnce, in otrplost ga je pričela zapuščati. Proti poldnevu pa je bil že toliko pri moči, da je lahko stopil. Prinovedoval je ljudem, kaj se mu je bilo dogodilo. Vesel je kazal planinko, pa govoril: »Pa sem jo le našel, vidite jo! Zdaj bo pa ozdravel vitez Stojan, še danes bo ozdravel. Boste videli!«

In pastirčku Simončku se je svetil obraz, in smejal se je venomer. Vitezi so ga trepljali po rami in so ga hvalili: »Junaček si, Simonček, junček. To te nagradi vitez Stojan! Veseli se!«

Opoldne so se napotili v dolino. Vriskali so vitezi vso pot in prepevali. In ljudje, ki so strahoma in težko čakali v dolini, so slišali to vriskanje in hrumenje. »Rešili so ga,« so govorili in so se veselili. »Še je živ siromak! Hvala Bogu, hvala Bogu!« — In stari Maruši so tekale solze po velih licih. Venomer je sklepala roke in zdihovala: »Hvala Bogu! Hvala Bogu!« — Hitela je na pristavo, pa je povedala gospe Kunigundi, da se

vračajo vitezi in kmetje v dolino in da vriskajo veselo. Rešili so ubogega pastirčka Simončka žalostne smrti. Gospe Kunigundi se je odvalil od srca težak kamen. Smilil se ji je pastirček in vzljubila ga je že zato, ker je tvegäl svoje življenje, da reši njenega sina. Seveda, zaman se je trudil pastirček Simonček, je mislila; čudozdravne planinke vendar ni našel.

»Mogoče jo je pa le našel?« je dejala stara Maruša. »Mogoče jo je pa vendarle našel? Le verjemite mi, gospa, da je bil ravno pastirček Simonček izbran, da ozdravi viteza Stojana.«

»Dal Bog!« je vzdihnila gospa Kunigunda in pogledala proti nebu. »Vso noč sem klečala ob bolnem sinu in molila zanj in za ubogega pastirčka. Hudo mi je bilo tako, da sem jokala... Zaobljubila sem to noč Materi božji lepo kapelico, če reši mojega sina in tega pastirčka...«

Gospa Kunigunda je umolknila. Molče sta gledali ženi skozi okno proti gozdu, odkoder se je čulo ubrano petje. In glej, kar naenkrat se je pokazala gruča ljudi iz gozda. Zapazili so jih vaščani, ki so čakali na polju, pa so jim stekli naproti. Vesel krik je napolnil vso dolino. In tedaj je izpregovorila stara Maruša: »Našel jo je, gospa, boste videli, da jo je našel!« Pa je odhitela s pristave. Za njo je stopila gospa Kunigunda, ker ni mogla več zdržati doma. Hiteli sta preko polja. Zagledala ju je gruča ljudi, in vse je dvignilo klobuke.

»Našel jo je — planinko s trinajstimi lističi je našel!« je zaorilo po polju. »Glejte ga, gospa! Pastirčka Simončka glejte! On jo je našel, planinko s trinajstimi lističi je našel...«

Gospa je obstala, pa se je prijela za prsi. Kakor v sanjah je videla gručo, ki se je bližala in je vpila na glas. Že so jo obkolili ljudje, že je zagledala pred sabo pastirčkov razpraskani obraz in njegovo izmučeno lice, in tedaj jo je premagala radost in bolešt. Videla je, kako je dvignil pastirček Simonček obvezano roko in ji je molil veliko planinko s krasnimi lističi. »Gospa, našel sem jo,« je rekel pastirček s tresočim glasom. »Glejte, in zdaj bo okreval vitez Stojan, boste videli, da bo okreval...«

Gospa Kunigunda se je sklonila, pa vzela z drhtečo roko ponujano planinko. Gledala jo je in se je bridko smehljala. Potem je pa položila roko na pastirčkovo ramo in ga je poljubila na razpraskano lice. »Simonček, ti Simonček,« je rekla, in solze globokega ginjenja so ji zablestele v očeh. »Nikoli te ne pozabim, Simonček...«

Simonček je stal v zadregi pred gospo in ni vedel, kaj naj reče. A gospa se je naglo okrenila, pa je odhitela proti pristavi. Za njo so šli vaščani. Pastirček Simonček se je pa zmuznil iz gneče. Naravnost proti domu je stekel. A v hiši ni našel nikogar; vsi so bili na vasi. Pastirček Simonček se je splazil na hlev, kajti čutil se je do smrti utrujenega. Slekkel se je, pa se je zaril v posteljo. Kakor bi trenil, je zaspal. In spal je ves dan in vso noč do drugega jutra.

Na pristavi pa je kuhala medtem stara Maruša čudozdravno planinko. Tekočino so zlili potem bolnemu vitezu Stojanu v usta. Vitez Stojan je hlastno požiral gorke kapljice in je mežikal venomer z očmi.

Ko je pa použil zadnjo kapljico, se je kakor oddahnil. Pogledal je po navzočih, pa zaprl oči. Rdečica mu je šinila v shujšani obraz, in tako je spal nepremično s Simončkom vred do ranega jutra.

Ko je pa sinil izza belih snežnikov dan, je vstal vitez Stojan čil iz postelje. Mati je zajokala na ves glas iz srčne radosti, in vitez Stojan jo je objemal ves srečen. Hvalila sta oba Boga s solzami v očeh, in njuni srci sta bili polni sreče.

Hipoma se je raznesla po vasi novica, da je ozdravel vitez Stojan. Ljudje so vreli v trumah pred pristavo, ker niso mogli verjeti. Šele ko se jim je prikazal vitez Stojan in jih je pozdravljal ves vesel, so verjeli. Pričeli so navdušeno vpiti in pozdravljati smehljajočega viteza. A vitez Stojan se jim je zahvaljeval in jih je povabil na veselo gostijo.

Pastirček Simonček se je tudi prebudil, a šele pozno, ko je solnce stalo že visoko na nebu. Prestrašil se je, pa je skočil naglo s postelje. Urno se je napravil, pa odhitel dol v hlev, da žene past živino. A našel je doli gospodarja, ki je pokladal živini. Ko je zagledal Mojčnik pastirčka, se mu je nasmejal. »Danes bodo pa ostale krave doma,« je rekel. »Danes je na pristavi velika gostija. Vsa vas je povabljen, ker je ozdravel vitez Stojan.«

»Ali res?« se je razveselil pastirček Simonček. »Oj, tedaj pa res nisem šel zaman na gore. Hvala Bogu, hvala Bogu! ... Toda pustite me, da ženem krave na pašo. Glejte, Cika že nestrpno čaka. Ta nagačivka prebita! Rada bi že spet bezljala? Pustite me, naj jih ženem v jamski gozd. Že dva dni nisem pasel.«

»Pa najbrže tudi ne boš več,« je rekel nekdo za njim. Pastirček se je ozrl začuden, pa je zagledal pri vratih viteza Stojana, ki se mu je prijazno smehljaj. V zadregi je snel pastirček Simonček klobuček in ga je pritisnil k prsim. Vitez Stojan je pa stopil bliže, povedel dečka v Mojčnikovo hišo pa mu tam rekel: »Večno hvaležnost sem ti dolžan, otrok. Zato ti povem, da ne boš več pasel. Vitez Stojan ti ne pozabi nikdar dobrote, ki si mu jo izkazal, ko si tvegaj lastno življenje ... Vsa vas je povabljen danes na gostijo. Tebe pa sevé ne sme manjkati, tebe, ki si mi najljubši. Kar hitro z mano.«

Pastirček Simonček je bil ves rdeč. Odhitel je v čumnato, pa si je oblekel praznjo obleko. Nato sta šla pa z vitezom na pristavo. Gospa Kunigunda je objemala otroka in ga je imenovala svojega sinka, svojega sokoliča. In pri pojedini je sedel pastirček Simonček pri glavni mizi v sredi med gospo Kunigundo in vitezom Stojanom. Obraz se mu je svetil in venomer se je smehljaj. Veselje je vladalo na pristavi in po vsi vasi. Slavili so vsi pastirčka Simončka, tega malega junaka, ki se je izkazal tako milosrčnega. Vsi so govorili samo o njem. A pastirček Simonček je molčal in se je samo smehljaj. Saj je storil le to, kar mu je velelo srce.

Ves dan je trajala gostija, in ljudje so se razšli šele pozno zvečer ... Gospa je pa držala besedo. Še tisto leto je sezidala visoko gori na Smeču lepo kapelico. Stolpič je imela ta kapelica in v njem je bil zvonček. Ta

zvonček je imel tako lep in jasen glas, da se je topilo vsakómu srce, če ga je le slišal. In v jutrih in večerih je zvonil ondi sam Simonček, ki pa ni bil več pastirček. Na pristavi je živel pri gospe Kunigundi, ki ga je imela na vso moč v čislih. Ko je pa dorastel, mu je kupil vitez Stojan na Srednjem vrhu širono Kovaričevo posestvo. Tam je živel srečen in zadovoljen vse življenje. Do smrti je zvonil ob jutrih in večerih v kapeličnem stolpiču. Zvonček je pel mehko in sladko, in njegov glas je hitel preko dolinice in je klical in vabil k molitvi.

V Kovaričevi hiši je bilo trajno blagostanje. Kovaričevi sami so oskrbovali kapelico na Smeču. A ko so prišli Francozi v deželo, je razpadla ta stavbica. Plaz se je utrgal nekoč tam gori nad Srednjim vrhom in je pokopal kapelico. In dolgo vrsto let ni zvonil več zvonček na Smeču. »Šele moj rajni oče — Bog jim daj dobro!« je končal ded, »so postavili to novo kapelico v spomin na svojega pradedu Simončka. In zopet zvoni zvonček in bo zvonil znabiti še dolgo, dolgo. Zdaj hodim zvonit jaz, a ko me odpokliče Gospod, bo zvonil moj sin.«

Ozrl se je Kovaričev ded okoli sebe, pa je videl, da je že zatonilo solnce. »Glej, glej,« je dejal in je zmignil z glavo. »Kako hitro mine čas! Ej, mrak se že dela, bo treba iti zvonit.« — In ded je vstal počasi in šel proti kapelici. In ni minilo pet trenutkov, pa se je oglasil zvonček sredi večernega miru. Pel je sladko in mehko, da se je tajalo človeku srce.

Pastirček Franc in jaz sva se odkrila, pa sva molila večerno molitev. Mračilo se je že po globoki strugi; samo snežniki so še žareli v vrhovih, kakor da ožarjajo spomin na pretekle dni. In potem zamre tudi ta sij, zagoré pa zvezde, in med njimi ena kakor jasno oko, ki gleda mladostno z jasnih višav na te vršace.

Zvezde so že gorele na jasnem nebu, ko sem dospel na ravno cesto. In tedaj je tudi umolknilo jasno zvončkljanje; umolknilo je veselo petje in vriskanje. Kajti pastirček Franc je bil že prignal ovce domov. Po zagorskem svetu pa je zaplaval mir, sveti planinski mir ...

Iz Vladkove mladosti.

Blažena otroška leta! Komur so potekla, se jih spominja še celo življenje z največjim zadovoljstvom. Vsak dogodek, vsak trenutek teh srečnih časov mu sije iz preteklosti kot svetla zvezda, ki se je skrila za obzorje.

Taka leta teko sedaj Vladimirčku.

Nekoč sem vam že sporočil, kako je živel ta Vladimirček in »de-loval« o počitnicah pri stari mamici. Od tedaj je Vladko že precej dorastel, in njegova mlada pamet se je razvila na gotove stopnje popol-